

BUDAI NAPLO
1927 júl. 15

Az egykori budai kisfiú a Cittadellában

IRTA:

BEVILÁGQA BORSODY BÉLA

Csicsadella! — mondotta az egykori budai kisfiú, anno igenrégen, azaz 1890-ben, öt éves és ez okon igen boldog kisfiú lévén. Csicsadella — mondotta, mert a czö betüt csö-nek mondotta, ugyan ez okon. Valójában Cziczadellát akart mondani, de selypes volt és mindig nevetett, mikor ezt a furcsát kimondotta. Ciccára gondolt, már mint hogy az ő saját cicájukra, Habakukra, a komor fekete kándurra. (E korszakban a komor budai kandurmacskák a komoly, férfias Habakuk, Florián, Mihály, Tóbiás, Fridolin és Adolár nevezeten voltak, komoly urak lévén, kivéve a tavaszidőt, midőn felettebb ledérek és pajzánok voltak.) Csicsadella! — mondotta a kisfiú, mert ez igen mulatságos dolog volt; főleg ama boldog kirándulás révén, melyet a budai kisfiú igen szép fekete korszakállas, bársonygalléros, kék csaketes, szürke kürtőkalapos, pepitanadrágos apukájával gyakorta csinált a Cittadellába. Nem a Cittadellához, hanem a Cittadellába, mert ott szolgált apukának egyik atyafia, katonai inzinérkapitány. E katonabácsit látogatták meg néha-néha.

A budai kisfiú mitemsem tudott a régimódi ausztriai Fortifikációkhoz. Bizonyos, hogy semmit sem tudott azokról. Sejtelve sem volt az átkozott emlékü 1850-es évekről, melyekben a bécsi császár az ország és Pestbuda terrorjául a szabadságharc után nagysietve felrakatta ezt a Fortezát. Dehogy tudott a kisfiú Vincenz Libasinszky inzinérkapitányról, a pesti Pilvax-ház tulajdonosáról, (akié a Pilvax kávéház kávésjoga volt) e különös úriemberről, aki, mint Magyar Elek megírta, a Pilvax-ház történetében, holtig azon kesergett, hogy Emanuele Zita k. k. Ingenieurmajor ellopta az ő ötletét és aszerint építette fel a Cittadellát. Honnan tudta volna a kisfiú, mi egy Cittadella? Nem ismerte az olasz erődépítés formáit, nem tudta, mi a cortina, azaz falfügöny, nem tudta mi a Bastione, azaz bástya. Fogalma sem volt, mi a különbség ágyú, mocsár és tarack, Feldartillerie és Festungartillerie között. Nem ismerte Kaszelik palermester úr nevét sem, aki vagyonának alapját a Cittadella kőművesmunkálával vetette meg.

A kisfiú minderről semmit sem tudott. Csak azt tudta, hogy apuka Csittadella néven nevezte a Cittadellát. Utóbb megtanulta, hogy ez olaszul így

vagyon helyesen és hogy e szó városka jelentésű. (Ezért máig csodálkozik, hogy ezt mindenki Cittadella módon, egy t-vel írja és ejti.)

Nos, apuka és a kisfiú felültek a budai Szent Anna templom előtt a rácvárosi omnibuszra. Eldöcörögtek a Rálfürdőig és a rettentő hepehupás, de igen szép kilátást nyújtó hegyiúton felkapaszkodtak a Csicsadellához. Kurta tüzerészimába gyűrt dupla vereslampasoros kéknadrágos, tubákszin Waffenrockos, óriási fekete lószórforgós Kanonier állott a vaskapú láncon logó csapóhídja előtt, a vizesárok előtt. Derekán sárga bőrtasakban, fekete zsinóron forgópisztoly lógott, széles, kivont tüzerkardját vállához tartotta. Feuerwerkmeister volt, vagyis tüzemester és kapuőr, azaz Torwache. Apuka átadta névjegyét a Herr Feuerwerkmeisternek, került vele, tótul, ha cseh, morva vagy polyák volt, németül; ha ausztriai volt, taljánul, ha istriai vagy görzvidéki furlán volt. A Herr Feuerwerkmeister átadta a névjegyét az Ordonanz-Corporat-nak, ez felvitte azt a Herr Hauptmann bácsinak, az lejött a várkapuba és a kisfiú boldogságtól remegve belépett a kapun.

A kisfiúnak is volt favára, volt játékgáyuja és voltak szép tarkabarká ólomkatonái így tehát igen sok és komoly köze és kapcsolata volt a vartűzés-séghez. Hiszen ő is várúr volt. (Bizonyos, hogy utóbb katonai pályafutását ezért kezdte meg, mint polai vartűzerönkéntes 1906-ban és ezért fejezte be azt 1918-ban november 2-án, mint az antivarri Artilleriegruppenkommando No. II.-hoz besorozott Herr Leutnant.) A kisfiú, mint várúr lépett be az ő várába, a Csicsadellába. A szép, nagy, igazi ólomkatonák mozogtak és szalutáltak. Bizonyára neki, a kisfiúnak, nem kapitánybácsinak.

Oh, igen titokzatos volt a várkapu alól felvezető lépcső, a darúmú, mellyel ágyúcsöveket és — hasuk alá tett hevederen — lovakat vontak fel. Az alsó várudvaron már látni lehetett a fallfügönyt, — a cortina — és az ötszög alapú bastione-k lövéresei előtt a nagykerékű, óriási, iromba taffettájú Haubitczokat. Ezek Herr Ritter von Uchatius tervei szerinti fényes, bronzsöví monstroomok voltak. A kisfiú fantáziáját legjobban azok a hosszú ágyúcsöktörő nyeles seprűk ragadták meg, melyek a laffetták oldalgerendáira voltak kapcsolva. Valami titkos kapcsolatot érzett a tüzerészákó lószórforgója, a csizmasubickolókefe és az ágyútorokseprű között. A tarackoknak igen kellemes és élénk rézpucpaszta szaguk volt. Igen jelesek voltak azok a børsüvegek is, melyek a taracktorokokra voltak húzva. Ezeknek élénk halzsírszaguk

volt.

Az alsó udvaron voltak a felejtethetetlenül és istállószagú istállók. (A fiucsakából lett vénfiú olt-hatatlan szeretete a kedves lovak, a velük összefüggő magyar lóhistoria és hasonlók iránt egészen bizonyosan innen ered.) Az alsóudvarról láncos, vizesárkos csapóhíd vezetett át a kazamattákba. („Casa matta“, azaz: erős ház). Sötét, kongó, boltíves termek végtelen során mentek végig. Ezek legénységi Unterkunflok voltak. A vaságyak fölött polcokon ott volt a hallatlanul rendezes özszerakott Cakumpakk. Ezután jöttek a Batteriák kazamattái. Ezekben is tarackok állottak. A félhomályból égő, üde színekkel csillogott ki a kék ég alatt és a szöke Duna fölött a város, a távoli Pest és a közeli Tabán, a királypalota, és a királykert. (Ez volt ennek a neve. Nem várkert, amivé a silány tudatlanság és magyarul nem tudás németítette a királykert gyönyörű magyar neveit. Várkert, ez magyarra tájcsolva a Schlossgarten güge fordítása. Várkertraktart: a legfertelmesebb német szó összes ostoba pestbudai utca-neveink között, máig, leszámítva legújabbkori uccaneveinket, az Adonis uccát is beleértve.)

A középső várból megint, csapóhíd vitt fel a harmadik várba. 1890. és 1895. között már megszámláltattak a Cittadella napjai. Már nem volt az katonai titok, de a tarackok mégis ott voltak. Ezért volt szabad az ottani nézgelődés. Azonban mégis Budapest terrorjára voltak ott a mozsarak és tarackok. 1894-ben, Kossuth Lajos, Magyarország kormányzója temetése napján bizony Strengere Bereitschaft-ban állottak a K. u. R. Haubitczok mellett a cseh és morva kanonierok. A budai kisfiú, ekkor már kilenc éves piarista diák, kiirhatatlanul emlékezik az átkozódó pesti polgárokra, akik a pesti Dunapartról ökleiket rázták az átkozott Cittadella felé. Szabad szemmel is jól lehetett látni, a tarackok mellé felállított tüzeréséget. A pesti melléküccákon a két boszna-hercegőc gyalogezred veresfezes legényei őrizték a Gesammtmonarchie elvét, a Józsefváros melléküccáin a Budapest terrorjára Székesfehérvárott tartott cseh és horvát ulánusok pikétjei állottak. Hazudik az, aki valami fene nagy császári „alkotmányosságot“ csal bele a „boldog korszak“-ba.

A kisfiú, öt éves korában mindebből mit sem tudott. Öt éves kisfiú volt, gyermeki ólomkatonát ennek olaszgyilkos másait Lombardiában és lenlátott a bécsi politika cseh tüzerjeiben. A kisfiú szerette a Csicsadellát és nem politizált. Ma már csak emléket lát a Csicsadellában. Azóta látta

gyelgyilkos másait szerte Galiciában. Azóta viszont megtanulta, hogy semmi sem tart örökké. Mert oh, hol van a kétfejű sas a Csicsadella, Trieste, Prága, Krakó, feketesárga kapuiról? Hol van a régi halálos gyűlölt a kétfejű sassal szemben? Politikák jönnek, mennek, politikusok jönnek-mennek. Megint divatos a Schwarz-gelb és a Gotteshalte. A politika divatai ezek. Jött-ment politikák és mindenféle jött-mentekből lett politikusok jönnek-mennek. Ki olyan bolond, hogy mindenféle jött-ment politikával törődjön. Eb ura fakó... A Csicsadella ma már csak este kivilágított folt. Budapest esti városképének fényreklámja.

SZÓRAKOZZUNK BUDAÁN

FOMPÁS A FOZSONY ÉTTERM TERASZA
I., Krisztiána-körut 8-10.

Az ÖREG DIÓFÁBAN
ismét a égi jó idők hangulata

A POZSONY-KÁVÉHÁZBAN esténként
Bánhid Balogh Jancsi hangulatzenekara
a közkedvelt Berkes Béla közreműködésével

Kedélyes sörözés
az „ATTILA“ sörözőben, I., Attila-utca 39.

KETTER-ÉTEREM kerthelyiségében
XI., HORTHY MIKLÓS UT 48.
LAKATOS FLÓRIS ÉS CIGÁNYZENEKARA MUZSIKÁL

GUNDEL GELLÉRT-ÉTTERMÉBEN
Rácz Zsiga muzsikál

MINDEN ESTE RÁTKAI MÁRTA
KÁLMÁN MIKLÓS JAZZ-TRIOJÁVAL
a ZSIGMOND-kávéházban

A VÁRKERT KIOSZKBAN
minden délutón katonazene

105 fillér a taxi díja a Hungária forrástól
a pazar kilátású GELLÉRTHEGYI kioskhoz
NAPONTA CIGÁNYZENE! TEL.: 2-687-83

Kertiünnepek rendezésére legalkalmasabb a
Sósfürdő pompás öspark, zene,
lánc. — Kifűző konyha